

Kresťanské manželstvo a rodina – teória a prax

Peter Vansač

VANSAČ, P.: Christian Marriage and Family – Theory and Praxis. *Studia Aloisiana*, 2, 2011, 1, s. 29 – 39.

The Church in Slovakia included marriage and family to Pastoral plan for years 2007 – 2013 as priority group of pastoration. The Church places the emphasis on quality preparation for marriage so that young people can realize that they should make their plan of life according to God's will by sacramental marriage. We meet young people who are not interested in sacramental marriage or young people who live long time together without marriage and then they decide to get married, or very young people who want to get married because of pregnancy.

Church wants to form and lead family in spirit of gospel. We can see that Slovak family is incomplete by various reasons. These are problems of the third millennium which Church meets, but it is also a challenge for Church to address these families in spirit of pastoration.

Keywords: marriage, family, freedom, crisis, care, preparation

Úvod

Každý z nás pochádza z rodiny. Rodina je výsledkom lásky dvoch ľudí, manželov i rodičov zároveň. Každý túži mať vlastnú rodinu, manžela i deti. Preto sa nás manželstvo, rodičovstvo a rodina bytostne dotýkajú a sú s nami späté. Nie je možné odčleniť sa od vlastnej rodiny a povedať, že rodinu nemám, pretože geneticky sme s rodinou úzko spätí.

Kvalitná príprava snúbencov z duchovnej stránky je podľa slov Jána Pavla II. najlepším predpokladom harmonického manželstva. V manželstve predovšetkým láska spája muža a ženu, aby naplňali svoj spoločný život. Sv. apoštol Pavol píše: „Láska je trpezlivá, láska je dobrotivá; nezávidí, nevypína sa ... Všetko znáša, všetko verí, všetko dúfa, všetko vydrží.“ (1 Kor 13,4-7) Teda láska je duchovné spojivo, ktorá snúbencov spája do manželstva a manželov zjednocuje. Mali by sme nasadené ružové okuliare, keby sme dnes nevideli problémy, ktoré prežívajú mladí ľudia, manželia a rodiny. A preto práca na tomto poli je aktuálna a veľmi potrebná, lebo zdravé rodiny sú základom zdravej spoločnosti.

Charakteristika manželstva z kresťanského hľadiska

Manželstvo je také staré ako človek. Bolo totiž ustanovené v momente stvorenia ľudského páru. Ustanovenie manželstva tak završuje celé stvoriteľské dielo a stáva sa akoby jeho korunou. Sväté písmo nás poučuje, že manželstvo ustanovil Boh. V mystickej utajenosti Boh pripravil pre prvého človeka ženu. Písmo priam básnickým štýlom vyjadruje myšlienku, že žena je srdcu muža veľmi blízka. Adamove slová po stvorení Evy: „Toto je teraz kosť z mojich kostí a mäso z môjho mäsa...” (Gn 2,23) sú jasným vyjadrením manželského zväzku. Táto biblická správa nás chce upozorniť na spolupatričnosť muža a ženy v manželskom zväzku, ako to určil Boh. Človek je teda od Boha a od Boha je aj manželstvo.¹

Katechizmus Katolíckej cirkvi zdôrazňuje biblický opis manželstva takto: „Sväté písmo tvrdí, že muž a žena sú stvorení jeden pre druhého: »Nie je dobré byť človekovi samému« (Gn 2,18). Žena, »telo z jeho tela« (Gn 2,23), t. j. jemu rovná a veľmi blízka, je mu daná Bohom ako »pomoc« (Gn 2,18), a tak predstavuje Boha, od ktorého prichádza pomoc.“²

Boh stvoril človeka z lásky, povolal ho k láske a láska sa stala základným povolaním každej ľudskej bytosti. Keďže Boh stvoril človeka ako muža a ženu, ich vzájomná láska sa stáva obrazom absolútnej a večnej lásky, ktorou Boh miluje človeka. Táto láska je určená na to, aby bola plodná a uskutočňovala sa v diele stvorenia, ale aj v diele vzájomného spolunažívania.³

Pápež Ján Pavol II. v exhortácii *Familiaris consortio* vidí v biblickom opise lásky, že ľudskú prirodzenosť muža a ženy Boh stvoril na svoj obraz a stále ju udržiava v bytí a vložil do nej povolanie, schopnosť a úlohu milovať a žiť v spoločnosti. Človeka tvorí duša a telo a pápež zdôrazňuje, že človek je „vteleným duchom čiže dušou, ktorá sa prejavuje v tele“ a takto je človek vo svojej celistvosti povolaný k láske.⁴

Druhý vatikánsky koncil v pastorálnej konštitúcii o Cirkvi v dnešnom svete učí, že dôverné spoločenstvo manželského života a lásky vystrojil Stvoriteľ vlastnými zákonmi a toto spoločenstvo vzniká manželskou zmluvou, čiže neodvolateľným osobným súhlasom a vzájomným darovaním vzniká trvalý zväzok pred Bohom a pred spoločnosťou. Manželská láska svojou povahou od prírody je zameraná na plodenie a výchovu potomstva.⁵ V *Katechizme Katolíckej cirkvi* čítame, že povolanie na manželstvo je vpísané do prirodzenosti muža a ženy, ako vyšli

1 Porov. TIRPÁK, P.: *Pastoračná odpoveď Cirkvi na súčasnú krízu manželstva*. Kraków 2009, s. 36.

2 *Katechizmus Katolíckej cirkvi*. Trnava : SSV, 1998, 1605.

3 Porov. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 1604.

4 Porov. JÁN PAVOL II.: Apoštolská exhortácia *Familiaris consortio* : O úlohách kresťanskej rodiny v dnešnom svete. Trnava : SSV, 1993, čl. 11.

5 Porov. Pastorálna konštitúcia *Gaudium et spes*. In: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I*. Trnava : SSV, 1989, čl. 48.

zo Stvoriteľových rúk, a preto manželstvo nie je čisto ľudská ustanovizeň, hoci v priebehu dejín prešlo mnohými zmenami v rozličných kultúrach.⁶

Vznešenosť dal manželstvu sám Stvoriteľ, a preto je potrebná príprava na manželstvo, aby zodpovední za prípravu na manželstvo – biskupi, kňazi, manželia, lekári, pastorační pracovníci – vedeli predstaviť manželstvo pravdivo a v plnej kráse.

Príprava na sviatosť manželstva v teórii a praxi

V Pastoračnom pláne Katolíckej cirkvi na Slovensku sa konštatuje, že u nás je celkom dobré rozvrhnutá sviatostná pastoračia spojená s rodinou, najväčšou výzvou je však posilnenie prípravy na sviatosť manželstva. Z veľkého množstva mladých ľudí, ktorí chcú uzavrieť sviatostné manželstvo, je stále viac tých, čo túžia po hlbšej príprave, ktorá je často nedostatočná alebo zanedbávaná najmä na úrovni vzdialenej prípravy, či už v prostredí rodiny alebo školy.⁷

Pápežská rada pre rodinu vo svojej publikácii *Príprava na sviatosť manželstva* hneď v úvode zdôvodňuje význam prípravy na manželstvo, ktorá spočíva v tom, že manželský a rodinný život má osobitný význam pre dobro Cirkvi. Manželstvo predstavuje veľkú hodnotu pre celé kresťanské spoločenstvo. Rozhodnutie manželov je také závažné, že nemôže byť nepripravené a unáhlené. Pre všetkých, ktorí chcú prijať sviatosť manželstva, je príprava na sobáš najvhodnejším a výsadným okamihom – „kayrós“, „čas“, v ktorom Boh hovorí k snúbencom a vzbudzuje v nich vnímavosť pre povolanie na manželstvo.⁸

Na výkon svojho povolanie sa chystáme niekoľkoročným štúdiom alebo učením. Manželstvo je jedným z najväznejších povolaní v živote ľudí. Láska má svoj pôvod v Bohu, a preto by sme sa mali na ňu starostlivo pripravovať. Na manželstvo sa treba chystať roky, a to formovaním osobnosti a vzájomným poznávaním.⁹

Ak berieme do úvahy stav dnešnej spoločnosti, v ktorej nechýba sekularizácia a konzumizmus, je potrebné prípravu na manželstvo prijímať ako naliehavú výzvu, v ktorej snúbenci spoznávajú pravé hodnoty života, manželstva, rodiny.¹⁰

Ján Pavol II. hovorí, že mnohé ťažkosti, ktoré sa dnes vyskytujú v rodinnom živote, pochádzajú z toho, že mladí ľudia akoby strácali zo zreteľa stupnicu ro-

6 Porov. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 1603.

7 Porov. KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pastoračný plán Katolíckej cirkvi na Slovensku 2007 – 2013*. Trnava : SSV, 2007, čl. 36.

8 Porov. PÁPEŽSKÁ RADA PRE RODINU: *Príprava na sviatosť manželstva*. KBS, 2004, čl. 1, 2.

9 Porov. KOREC, J. Ch.: *K manželstvu a rodine*. Bratislava : Lúč, 1990, s. 9, 10.

10 Porov. TIRPÁK, P.: *Pastoračná odpoveď Cirkvi na súčasnú krízu manželstva*, s. 191.

dinných hodnôt, ale chýbajú im aj pevné normy správania. Nevedia čeliť novým ťažkostiam a nevedia ich ani riešiť. Pápež zdôrazňuje, že skúsenosť Cirkvi je taká, že tam, kde prebiehala seriózne príprava na manželstvo, si manželia počínajú lepšie ako ostatní. V exhortácii *Familiaris consortio* načrtáva spôsob prípravy na manželstvo a zdôrazňuje, že Cirkev má uskutočňovať túto prípravu ako postupný a trvalý proces, ktorý obsahuje tri hlavné stupne: vzdialenú, blízku a bezprostrednú prípravu.¹¹

Vzdialená príprava na manželstvo

V exhortácii o úlohách kresťanskej rodiny v dnešnom svete pápež zdôrazňuje, že vzdialená príprava na manželstvo sa začína už v detstve, a to tým, že rodičia vedú deti k tomu, aby objavovali seba samých s bohatými duševnými danosťami a jedinečným darom osobnosti, so silnými aj slabými stránkami. Je to obdobie, keď je potrebné položiť základy každej ľudskej hodnoty vo vzťahoch.¹²

V tomto období nesmie chýbať úprimná a odvážna výchova k čistote a k láske, ktorá je darovaním seba samého. Čistota nie je umŕtvenie lásky, ale predpoklad pravej lásky. Ak je povolanie na manželskú lásku povolaním na sebadarovanie v manželstve, sebaovládanie je nevyhnutné na to, aby sa človek mohol skutočne darovať. Z tohto pohľadu je zvlášť dôležitá sexuálna výchova, ktorú rodičia poskytujú v prvých rokoch detstva a dospievania. V tomto zmysle treba pripomenúť, že vzdialenú prípravu, aj keď sa sústreďuje na učenie antropologického charakteru, treba včleniť do perspektívy manželstva, v ktorom sa ľudská láska stáva nielen znamením lásky medzi Kristom a jeho Cirkvou, ale aj účasťou na nej.¹³ V praxi znamená, že dieťa vidí manželstvo rodičov a takto si podvedome vytvára obraz a vzor pre svoje budúce manželstvo.¹⁴ Toto je ideál, ako by to malo byť v kresťanských rodinách.

Avšak i napriek tomu, že manželstvá, ktoré boli uzatvorené pred Bohom a Cirkvou, prežívajú tie isté krízy ako ostatné manželstvá, sa stáva, že manželské spolužitie zaniká hneď na začiatku. Dôvodov tohto stavu je mnoho. Medzi najhlavnejšie patrí:

1. *Všeobecný úpadok duchovného života.* Často sa veriaci človek hlási k svojmu náboženstvu a prijíma sviatosti, ale v jeho osobnom živote Boh nehrá najväčšiu úlohu.

2. *Osobná nezrelosť snúbencov,* ktorí uzatvárajú sviatosť manželstva. Vek, keď uzatvárajú manželstvo, je síce vyšší, ale často sa nevedia zhostiť tejto svojej úlohy ani v tých najpodstatnejších záležitostiach.

11 Porov. JÁN PAVOL II.: *Familiaris consortio*, čl. 66.

12 Porov. JÁN PAVOL II.: *Familiaris consortio*, čl. 66.

13 Porov. PÁPEŽSKÁ RADA PRE RODINU: *Príprava na sviatosť manželstva*, čl. 24, 25.

14 Porov. TIRPÁK, P.: *Pastoračná odpoveď Cirkvi na súčasnú krízu manželstva*, s. 194.

3. *Alkoholizmus, drogy, gamblerstvo*. Prax ukazuje, že ľudia, ktorí praktizujú takýto život, nie sú schopní žiť v normálnom manželstve.¹⁵

Kríza manželstva spôsobuje krízu rodiny. Mladí ľudia, ktorí vyrastajú v rozvrátených rodinách, nemajú obraz ideálneho manželstva, a preto, keď si tvoria vlastné ideály o svojom budúcom manželstve, tie sú často nereálne, ba deformované. Z tohto dôvodu je potrebné oslovovať týchto mladých ľudí a ponúknuť im pravdivý obraz manželstva.

Blízka príprava na manželstvo

V časovom slede blízka príprava na prijatie manželstva sa viaže s obdobím mladosti. Neskôr sa táto príprava dostáva do obdobia zasnúbenia. Ján Pavol II. v exhortácii *Familiaris consortio* zdôrazňuje, že blízka príprava na manželstvo má predstaviť manželstvo ako osobný vzťah muža a ženy, ktorý treba ustavične rozvíjať, a povzbudzovať ich k hlbšiemu chápaniu sexuality a zodpovedného rodičovstva.¹⁶

V tejto príprave je dôležité ponúknuť mladým nielen teologické poznatky, ale aj konkrétne znalosti z oblasti medicíny, psychológie a iných odborov vzťahujúcich sa na manželstvo.¹⁷

Poznanie prirodzených metód regulácie počatia je veľmi potrebné a tieto metódy sú cennou alternatívou, ak sa manželia nachádzajú vo vážnych ťažkostiach zdravotných alebo finančných.¹⁸ O týchto metódach má informovať lekár alebo manželia, ktorí žijú čistý manželský život a majú o tom vedomosti, ale aj skúsenosti.

Medzi projekty *Pastoračného plánu Katolíckej cirkvi na Slovensku 2007 – 2013* patrí aj projekt blízkej prípravy na manželstvo formou špecializovaných kurzov; jeho cieľom je ponúknuť v každej diecéze mladým ľuďom, ktorí chcú vstúpiť do manželstva, a najmä snúbencom, špecializované kurzy prípravy na prijatie poslanca manželstva a rodičovstva. Je to snaha doplniť to, čo v súčasnosti často chýba v období vzdialenej prípravy v pôvodných rodinách snúbencov.¹⁹

Bezprostredná príprava na manželstvo

O bezprostrednej príprave na manželstvo hovorí kánonické právo Cirkvi, aj západnej, aj východnej, ba ukladá za povinnosť duchovným pastierom, aby

¹⁵ Porov. ČITBAJ, F.: Konkordát a moderný štát. In: *Theologos*, 2/2009, s. 211.

¹⁶ Porov. JÁN PAVOL II.: *Familiaris consortio*, čl. 66.

¹⁷ Porov. TIRPÁK, P.: *Pastoračná odpoveď Cirkvi na súčasnú krízu manželstva*, s. 195.

¹⁸ Porov. PÁPEŽSKÁ RADA PRE RODINU: *Príprava na sviatosť manželstva*, čl. 35.

¹⁹ Porov. Projekty Pastoračného plánu Katolíckej cirkvi na Slovensku 2007 – 2013 v oblasti pastorácie rodín. In: <http://www.rodina.kbs.sk/Projekty-past-planu/> (12. 11. 2010).

snúbenci boli pripravení na manželský stav, a to osobitným poučením snúbencov o manželstve, ktorým sa majú pripraviť na nový stav.²⁰

Bezprostredná príprava sa koná v „posledných mesiacoch a týždňoch pred sobášom“ a tým sa majú odstrániť nedostatky a medzery vo vedomostiach, ktoré ešte majú. Znovu sa má zdôrazniť význam milosti a úlohy kresťanského manželstva, ako aj aktívna účasť na sobášnych obradoch. Podľa Jána Pavla II. bezprostredná príprava je nevyhnutná pred prijatím sviatosti manželstva, lebo je potrebné

1. odstrániť nedostatky vo vedomostiach,
2. zdôraznenie samotnej milosti, ktorá vyplýva zo sobáša,
3. vysvetlenie zmyslu obradu sobáša a jednotlivých znakov.²¹

Pápežská rada pre rodinu v smerniciach *Príprava na sviatosť manželstva* pripúšťa, že môžu byť snúbenci, ktorí naliehavo žiadajú o skorý sobáš, a práve takíto môžu mať medzery vo vedomostiach o manželstve. O to viac je kňaz povinný, spolu so svojimi spolupracovníkmi, ponúknuť im príležitosť, aby si tieto vedomosti doplnili.²²

V pastoračnej praxi často prichádzajú snúbenecké páry (partnerské páry), ktoré už žili niekoľko rokov v partnerskom spolunažívaní, a žiadajú o sviatostné manželstvo. Je to skutočnosť, s ktorou sa stretávame čoraz častejšie. Žili na spoločnom manželstve, ale neboli manželia, žili spolu, ale bez Božieho požehnania.

Ján Pavol II. povedal, že to sú „nenormálne situácie“. Manželstvo na skúšku nie je možné akceptovať ani z ľudského, ani z náboženského hľadiska, lebo je nedôstojné robiť experimenty s ľudskými osobami; ľudská dôstojnosť si vyžaduje, aby osoby boli vždy cieľom, ku ktorému smeruje láska vzájomného darovania sa bez akéhokoľvek obmedzenia.²³

Je dôležité, aby takíto mladí ľudia pochopili podstatný rozdiel medzi partnerstvom a sviatostným manželstvom. Partnerské spolunažívanie pre nich neznamenaloby nijaké záväzky, ale sviatostné spolunažívanie je záväzok na celý život.

Ďalšia skutočnosť, s ktorou je spojená pastoračná prax na Slovensku, je tehotenstvo snúbence pred uzatvorením manželstva; toto tehotenstvo často urýchľuje proces vstupu do manželstva. Aj v takomto prípade má predovšetkým kňaz urobiť maximum, aby takíto snúbenci boli disponovaní uzavrieť sviatostné manželstvo.

Manželstvo a rodina

Manželstvo nie je nejaký obchod, z ktorého si každý partner bude brať to, čo bude momentálne potrebovať, a nič do neho nebude vkladať. Doteraz sa

²⁰ Porov. *Kodeks kanoniv schidnich cerkov*. Latinsko-ukrajinske vidannja. Roma, 1993, kán. 738; *Kódex kánonického práva*. Latinsko-slovenské vydanie. Bratislava : KBS, 1996, kán. 1063.

²¹ Porov. JÁN PAVOL II.: *Familiaris consortio*, čl. 66

²² Porov. PÁPEŽSKÁ RADA PRE RODINU: *Príprava na sviatosť manželstva*, čl. 51.

²³ Porov. JÁN PAVOL II.: *Familiaris consortio*, čl. 80.

nenašiel optimálnejší útvar či bunka spoločnosti, ako je rodina, v ktorej sa môže realizovať výchova detí. Tá, samozrejme, môže byť nielen pozitívna, ale aj negatívna (v patologických rodinách).²⁴

Pápež Ján Pavol II. v *Liste rodinám* sa prihovára manželom týmito slovami: „Muž a žena sa v manželstve navzájom tak pevne zjednocujú, že sa stávajú – podľa slov Knihy Genezis – »jedným telom« (Gn 2,24). Hoci sú muž a žena svojou fyzickou konštitúciou ako dva samostatné telesne odlišné ľudské subjekty, majú rovnakú účasť na schopnosti žiť »v pravde a láske«. Táto schopnosť, charakteristická pre ľudskú bytosť ako osobu, má súčasne duchovný a telesný rozmer. Aj prostredníctvom tela sú muž a žena určení, aby tvorili v manželstve »tesné spoločenstvo osôb«.”²⁵

Svätý Pavol v *Liste Efezanom* píše o povinnostiach manželov a je zaujímavé, že ako povinnosť kladie na srdce mužom, aby milovali svoje manželky, ako aj Kristus miluje Cirkev. Dôvod, prečo má muž milovať svoju ženu, je jednoduchý, lebo „kto miluje svoju manželku, miluje seba samého“; žene kladie na srdce, aby si ctíla svojho muža a bola mu podriadená, ako je Cirkev podriadená Kristovi (porov. Ef 5,21-33).

Láska sa prakticky prikázať nedá a slová sv. apoštola Pavla možno pochopiť len vo svetle Kristových slov: „Nové prikázanie vám dávam, aby ste sa milovali navzájom. Aby ste sa aj vy vzájomne milovali, ako som ja miloval vás.“ (Jn 13,34) Toto prikázanie je Kristov testament, ktorý Kristus zanechal apoštolom, ale aj celému ľudskému pokoleniu. Takto možno chápať slová svätého apoštola Pavla v *Liste Efezanom*, keď píše: „Muži milujte manželky.“ (Ef 5,25) Čiže tieto slová sv. Pavla o povinnosti mužov milovať svoje manželky možno pokladať za testament pre manželov.

Manželská láska obsahuje, ale aj prekračuje priateľstvo a uskutočňuje sa medzi mužom a ženou úplným darovaním seba samých. Podľa encykliky *Humanae vitae* má táto láska štyri znaky: je ľudskou láskou zmyslovou i duchovnou, totálnou, vernou, plodnou.²⁶ Láska, ako píše svätý apoštol Pavol, je to veľké tajomstvo (porov. Ef 5,32) v živote manželov.

Žijeme v dobe, kde sa manželstvo jedného muža a jednej ženy už nepokladá za všeludskú hodnotu a rodina ako spoločenstvo lásky a prameň života. Preto je potrebné, aby Cirkev, a najmä spoločnosť zodpovedne pristupovali k riešeniu problémov manželského a rodinného života, obraňovali rodinu pred znevážením a poukazovali na cesty, ktoré by viedli k jej duchovnej a mravnej obrode.²⁷

Pastoračný plán ako jednu z možností prehĺbenia spirituality manželstva a rodiny v dnešnej dobe navrhuje, aby kresťanskí manželia boli pozvaní do procesu pastoraácie rodín v službe dobrovoľníkov alebo aj v profesionálnom nasa-

24 Porov. TIRPÁK, P.: *Rodinná výchova*. Prešov : GTF PU, 2010, s. 66.

25 Porov. JÁN PAVOL II.: Apoštolský list rodinám *Gratissimam sane*. Trnava : SSV, 1994, čl. 8.

26 Porov. PÁPEŽSKÁ RADA PRE RODINU: *Ľudská sexualita : Pravda a poslanie*. Trnava : SSV, 1996, čl. 14, 29.

27 Porov. BIELAK, J.: Úloha kresťanskej rodiny pri budovaní civilizácie lásky. In: *Sociálne poslanie Jána Pavla II. pre dnešný svet*. Zborník príspevkov z III. ročníka vedecko-odbornej konferencie. Ružomberok : PFKU, 2010, s. 70.

dení, spolu s ďalšími zodpovednými za tento úsek pastoraácie, predovšetkým s diecéznym biskupom.²⁸

V praxi sú takéto rodiny, ktoré napomáhajú pastoraáciu rodín, ale hlavne sú pozývaní na blízku alebo bezprostrednú prípravu do manželstva.

Veľmi pekné aktivity, v duchovnej oblasti, ktorá prebiehajú prakticky na celom Slovensku, sú „modlitby matiek“. Odpoveďou na modlitby matiek bol vznik komunity Útecha, do ktorej patria okrem skupín modlitieb matiek aj skupinky modlitieb otcov a detí viery. Spiritualita „modlitby matiek“ je spiritualita života Panny Márie. „Matky odovzdávajú do rúk Pána Ježiša svoje deti s veľkou dôverou, že on jediný ich môže uchrániť od všetkého zla.“²⁹ A to je veľmi oslovujúce pre matky, a preto sa s radosťou zapájajú do týchto modlitieb.

Rodinná výchova

Manželia tým, že v láske a z lásky dávajú život novému človeku, ktorý má v sebe povolanie rásť a vyvíjať sa, berú na seba povinnosť vychovávať ako rodičia svoje deti, aby mohli žiť naplno ľudským životom. Druhý vatikánsky koncil pripomína: „Keďže rodičia dali život svojim deťom, viaže ich veľmi vážna povinnosť poskytnúť svojmu potomstvu aj výchovu. Preto ich treba mať za prvých a hlavných vychovávateľov svojich detí. Táto ich výchovná úloha je taká dôležitá, že ak chýba, len ťažko ju možno nahradiť. Rodičia totiž majú utvoriť v rodine ovzdušie preniknuté láskou a úctou k Bohu a ľuďom, ktoré napomáha úplnú a osobnú a spoločenskú výchovu detí.“³⁰

Helena Rozinajová vo svojej knihe *O láske, sexe, manželstve, rodičovstve* zvlášť rozpisuje úlohu otca a úlohu matky. Pri otcovi píše, že mužovi odpradáva patrila úloha starať sa o obživu rodiny, hoci dnes sa na materiálnom zabezpečení zúčastňujú obaja manželia. Avšak podľa autorky otca potrebuje tak syn, ako i dcéra, lebo syn v otcovi vidí svoj vzor a dcéra zase hľadá u neho oporu a ideál svojho budúceho manžela. Otec má povinnosť byť príkladom, lebo ako sa on správa k svojej manželke, tak sa bude syn správať k svojej žene. Otcovo správanie je knihou života pre syna aj pre dcéru. Muž má povinnosť vytvoriť pre svoju rodinu domov a zúčastňovať sa na spoločných prácach.³¹

Autorka vidí matku ako symbol lásky a úcty. Matka bezvýhradne miluje svoje deti bez ohľadu na ich krásu, silu a schopnosti. Nedostatok materinskej lásky spôsobuje asociálnosť, krutosť, delikvenciu, píše autorka vo svojej knihe.³²

Kardinál Korec túto povinnosť vníma ako záväzok a odôvodňuje to tým, že keď sa manželia vedome a slobodne rozhodnú darovať život dieťaťu, stávajú

²⁸ Porov. KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pastoračný plán Katolíckej cirkvi na Slovensku 2007 – 2013*. Trnava : SSV, 2007, čl. 38.

²⁹ www.kbs.sk, *Modlitby matiek* (12. 11. 2010).

³⁰ JÁN PAVOL II.: *Familiaris consortio*, čl. 36.

³¹ Porov. ROZINAJOVÁ, H.: *O láske, sexe, manželstve, rodičovstve*. Bratislava : SPN, 1988, s. 165.

³² Porov. ROZINAJOVÁ, H.: *O láske, sexe, manželstve, rodičovstve*, s. 158–164.

sa nielen Božími spolupracovníkmi, ale začleňujú sa do prúdu ľudského spoločenstva. A preto prijímajú aj záväzok dať zo seba to najlepšie pri výchove svojich detí. Cez svoj osobný život sa zúčastňujú na živote dieťaťa a na jeho budúcnosti. Cez svoje deti rodičia dávajú ľudstvu čosi viac, než sú oni sami a ich práca, dávajú nasledujúcu generáciu.³³

Dobrý príklad rodičov tvorí podstatu výchovy. Matka, ktorá si cení povolanie matky a svoje miesto v dome, tým veľmi pomáha rozvíjať vo svojich dcérach prednosti ženskosti a materstva a pre synov je jasným pôsobivým a vznešeným príkladom ženy. Otec svojím vystupovaním predstavuje určitý spôsob mužskej vznešenosti, pre svojich synov je príťažlivým vzorom otcovstva a pre dcéry ochrancom rodiny.³⁴

Vieme, že dnešná rodina vo všeobecnosti prežíva krízu, ktorá sa prejavuje neistotou, rozpadom, rozchodom a rozvodom manželstiev a oslabením tradičných rodinných zväzkov. Priamym dôsledkom tohto diania je výchova detí len jedným rodičom alebo výchova v kohabitácii alebo v iných rôznych alternatívnych spôsoboch spolunažívania mužov a žien, rodičov a detí. Súčasnú rodinu charakterizuje nezávislosť žien a mužov od rodiny. Tradičné rodinné vzťahy založené na autorite muža a podriadenosti detí rodičom sa menia na vzťahy rovnoprávne.³⁵

Na Slovensko prenikol po roku 1989 liberalizmus a konzumný spôsob života a životné deviácie, aké dovtedy na Slovensku neboli. Ako pozitívum možno hodnotiť slobodu vierovyznania, možnosť voľného pohybu, možnosť hľadať a napĺňať duchovné hodnoty. Hrozba biedy a nezamestnanosti, ktorá sa dotkla slovenských rodín, kladie nové požiadavky na rekvalifikáciu a sústavné zvyšovanie vzdelania rodičov, čím klesá čas na priestor, ktorý by mali rodičia venovať dieťaťu a sami sebe navzájom. Deti sú často odkázané samy na seba po celý deň a s rodičmi komunikujú iba formou odkazov a telefónov. Vytratil sa čas na trávenie spoločného voľného času. Jednotlivci sú odtrhnutí od základných zväzkov a uprostred spoločnosti sa cítia osamelí, čo definuje pojem „syndróm schizoidných osobností“. Pribúdajú jednotlivci, ktorí majú narušenú harmóniu rozumu, citu a vôle – inak sa správajú doma, inak na pracovisku, inak vo verejnom záujme, opakujú naučené frázy a postoje, iné myslia a iné prezentujú navonok. Najľahšie zraniteľné osoby rodiny – deti a seniori zostali bez pomoci strednej generácie, ktorá všetok svoj čas trávi v zamestnaní, aby zabezpečila materiálne potreby všetkých členov rodiny.³⁶

Napriek takejto skutočnosti a skúsenosti Svätý Otec Ján Pavol II. nás na konci exhortácie *Familiaris consortio* vyzýva: „Je teda nevyhnutné a naliehavé, aby sa každý človek dobrej vôle usiloval uchovávať a povznášať hodnoty a požiadavky rodiny. Osobitné úsilie v tomto smere musím žiadať od synov a dcér Cirkvi. Oni tým, že vo svetle viery vidia obdivuhodný Boží plán, majú viac

33 Porov. KOREC, J. Ch.: *K manželstvu a rodine*. Bratislava : Lúč, 1990, s. 115–116.

34 Porov. PÁPEŽSKÁ RADA PRE RODINU: *Ľudská sexualita : Pravda a poslanie*, čl. 59.

35 Porov. HELUS, Z.: *Sociálna psychológia pro pedagogy*. Praha : Grada Publishing, 2007, s. 140–143.

36 Porov. CISARIKOVÁ, E.: Rodina ako základný činiteľ rozvoja osobnosti dieťaťa. In: *Sociálne poslanie Jána Pavla II. pre dnešný svet*, s. 92–93.

dôvodov na to, aby im ležalo na srdci postavenie rodiny v tomto období úzkosti a milosti.“³⁷

Záver

Naša doba jasne dokazuje, že manželstvo je viac ako len hmotné zabezpečenie, alebo uspokojenie. Upozorňuje nás na veľkú negramotnosť v oblasti manželského a rodinného života. Preto zodpovední, predovšetkým biskupi, kňazi, učitelia, pastorační pracovníci, ktorí sa podieľajú na príprave manželstva, majú pomôcť mladým ľuďom zorientovať sa nielen k šťastnému začiatku, ale aj k šťastnému pokračovaniu ich spoločného života, aby rodičia videli „synov svojich synov“ (Ž 127).

Použitá literatúra

- BIELAK, J.: Úloha kresťanskej rodiny pri budovaní civilizácie lásky. In: *Spoločnosť, kríza, rodina*. Zborník príspevkov z III. ročníka vedecko-odbornej konferencie „Sociálne poslanstvo Jána Pavla II. pre dnešný svet“ s medzinárodnou účasťou. 25. a 26. marca 2010. Ružomberok 2010. ISBN 978-80-8084-610-7
- CISARIKOVÁ, E.: Rodina ako základný činiteľ rozvoja osobnosti dieťaťa. In: *Spoločnosť, kríza, rodina*. Zborník príspevkov z III. ročníka vedecko-odbornej konferencie „Sociálne poslanstvo Jána Pavla II. pre dnešný svet“ s medzinárodnou účasťou. 25. a 26. marca 2010. Ružomberok 2010. ISBN 978-80-8084-610-7
- ČITBAJ, F.: Konkordát a moderný štát. In: *Theologos*, 2/2009, s. 342. ISSN 13335-5570
- Pastorálna konštitúcia *Gaudium et spes*. In: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I*. Trnava : SSV, 1989.
- HELUS, Z.: *Sociálna psychológia pro pedagogy*. Praha : Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1168-3
- JÁN PAVOL II.: *Boží plán desatoro pre tretie tisícročie*. Bratislava : Lúč, 1996. ISBN 80-7114-782-5
- JÁN PAVOL II.: *Exhortácia Familiaris consortio*. Trnava : SSV, 1993. ISBN 80-7162-052-1
- JÁN PAVOL II.: *Apoštolský list rodinám Gratisimam sane*. Trnava : SSV, 1994. ISBN 80-7162-060-2
- Katechizmus Katolíckej cirkvi*. Trnava : SSV, 1999. ISBN 80-7162-259-12007
- Kódex kánonického práva*. Latinsko-slovenské vydanie. Bratislava : KBS, 1996. ISBN 80-7162 -061-0
- Kodeks kanoniv schidnich cerkov*. Latinsko-ukrajinske vidannja. Roma, 1993.

37 JÁN PAVOL II.: *Familiaris consortio*, čl. 86.

KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pastoračný plán Katolíckej cirkvi na Slovensku 2007 – 2013*. Trnava : SSV, 2007. ISBN 978-80-7162-695-4

KOREC, Ch. J.: *K manželstvu a rodine*. Bratislava : Lúč, 2004.

ISBN 80-7114-418-5

PÁPEŽSKÁ RADA PRE RODINU: *Ludská sexualita : Pravda a poslanie*. Trnava : SSV, 1996. ISBN 80-7162-163-3

PÁPEŽSKÁ RADA PRE RODINU: *Príprava na sviatosť manželstva*. Trnava : SSV, 2004. ISBN 80-7162-500-0

TIRPÁK, P.: *Pastoračná odpoveď Cirkvi na súčasnú krízu manželstva*. Kraków, 2009. ISBN 978-83-7438-183-3

TIRPÁK, P.: *Rodinná výchova*. Prešov : GTF PU, 2010. ISBN 978-80-555-0142-0
<http://www.kbs.sk>

<http://www.rodina.kbs.sk/Projekty-past-planu>

ThDr. Peter Vansač, PhD.

Ústav sociálnych vied a zdravotníctva

bl. P. P. Gojdiča v Prešove

Vysoké školy zdravotníctva a sociálnej práce

sv. Alžbety v Bratislave

Dilongova č. 13, 080 01 Prešov

e-mail: pvansac@sinet.sk